

KONSERVERINGSARBEIDER I RUINENE AV HAMAR BISPEGÅRD 2016

RUINKONSERVERING HAMAR BISPEGÅRD 2016

Riving av Vintervernebygg, Østre ringmur ferdig konservert

Konserveringsarbeidene i 2016 er utført av Erik Bjørnstad, AnneKathrine Bakstad og Søren Udesen. De har også stått for den løpende dokumentasjonen av arbeidene. Konservator Tor Sæther har vært prosjektkoordinator og han har stått for deler av dokumentasjonsarbeidet.

Murerfaglige spørsmål er underveis diskutert med muremester Geir Magnussen fra firma Bakken og Magnussen.

Planen for 2016 har vært å videreføre konserveringsarbeidet på østre ringmur i bispegården, for deretter å forberede nordveggen i tårnruinen for konserveringsarbeider i 2017. Noe vedlikehold på bispegårdens sydfløyen var også planlagt.

ØSTRE RINGMUR

Oppfylling mellom murvange og opprinnelig murkjerne

Arbeidene kunne begynne tidligere enn vanlig ettersom vi har fått Søren Udesen med på laget. Oppstart ble den 4. april inne i det oppvarmede vintervernebygget med fullføring av det vi ikke rakk av de planlagte arbeidene for 2015 på østre ringmur. Her gjensto både fuging, oppmuring av vanger i den siste delen og ikke minst muring av toppdekke over 2/3 av muren. Den gamle tvangsblenderen streiket midt i dette arbeidet, og vi var nødt til å anskaffe en ny.

I begynnelsen av mai kunne arbeidet starte med meisling av fugene i den nordre, siste delen av østre ringmur. Det viste seg heldigvis at den opprinnelige murkjernen lå rett bak vangen, slik at det ble noe mindre sement som måtte fjernes på denne delen av muren.

Erik Bjørnstad begynte for fullt med ruinkonservering fra 1. juni. Vintervernebygget over arbeidene fra 2015 ble revet og det ble satt opp et tak over den nordre delen. Anne Kathrine Bakstad jobbet for fullt i prosjektet fra siste uka i juni.

Som tidligere ble det fuget med hotmix. I de to øverste skiftene ble det benyttet NHL 3,5. Til å fylle opp mellom murens vanger og den opprinnelige kjernen har også prinsippet vært at det brukes hotmix i de nederste partiene og NHL 3,5 i de øverste delene. Toppdekket er hele veien murt for å være underlag for Bentonit. Også her ble det murt med NHL 3,5.

Flere av steinene ble limt, enkelte ble også skiftet ut. Det henvises her til den fotodokumentasjon som oppbevares på Domkirkeodden. Liming ble foretatt med IB-steinlim, som er et tokomponent polyesterlim.

Arbeidene med konservering av ringmuren ble avsluttet 26.08.

I september ble det siste stykket av østre ringmur som var konservert i 2016 dekket med vintermatter. Beskyttelsesbygget blir stående fram til mai 2017.

Oppbygging av vestre murvange og fylling inn mot kjernen

Oppføring av beskyttelsesbygg over siste del av østre ringmur

Fjerning av toppdekke i betong over siste del av østre ringmur

Oppmuring av vestre vange, østre ringmur

Muring av toppdekke over siste del av østre ringmur

Siste del av østre ringmur ferdig med toppdekke

Vintermattene kom på 06.oktober

ARBEIDER PÅ SYDFLØYEN

Enden av sydfløyens nordvegg med ny kalkmørtel på plass

Enden av sydflyens nordvegg mot øst står som en avbrutt kistemur. Her ble det under konserveringen for tre år siden lagt et lag hotmix utenpå fugene og den originale kjernen som stikker fram her. Dette partiet er spesielt utsatt. Her var det blitt mye alger og kalken var sprukket opp og flasset av. Her ble løs kalk og alger fjernet, og ny kalk ble lagt på. Dette er et parti av muren der vi må regne med å fornye kalklaget med jevne mellomrom, og som bør holdes under oppsikt.

Arbeidene med å reparere skadene i østre vindusnisje ble startet i 2016. Her hadde fuktighet fra gresstorven trengt ned i den østre mursteinsvagen, noe som hadde ført til sterk forvitring av mursteinene. Her ble toppdekket fjernet og deler av vangen plukket ned. Denne ble så murt opp igjen. Over vangen og under Bentonit og torvlaget ble det lagt inn en blikkplate som stikker et par cm. framfor murlivet. Den platen som ble lagt inn var dessverre skåret til feil, slik at ny plate og nytt toppdekke må legges på i 2017.

Sterk forvitring av teglsteinen i østre vindusnisje. Vann fra toppdekket trenger ned i muren

Nedring av skadet stein i østre vindusnisje

Teglsteinen i østre vindusnisje fjernet og toppdekket tatt av

Oppmuring av ny vange i østre vindusnisje. Nytt fyll inn mot opprinnelig kalkkjerne

Østre vange ferdig oppmurt med nytt toppdekke.

Også i vestre vange i trappenedgangen til sydfløyen hadde fuktighet fra topp dekket trengt ned i og ødelagt flere av teglsteinene. Her ble de frostsprengte steinene byttet ut og det ble lagt inn en blikkplate som stikker litt ut fra murlivet slik at vannet ikke renner ned i muren.

Fjerning av sterkt forvitret tegl. Vestre vange, østre trappeløp

Vangen i østre trappeløp under gjenoppmuring

Vangen i østre trappeløp ferdig med sinkplate og toppdekke

Et gammelt sår i betongvangen over vestveggen i sydflyen ble reparert for at ikke vann skulle ødelegge armeringen, og av estetiske årsaker.

ARBEIDER PÅ TÅRNRUINEN

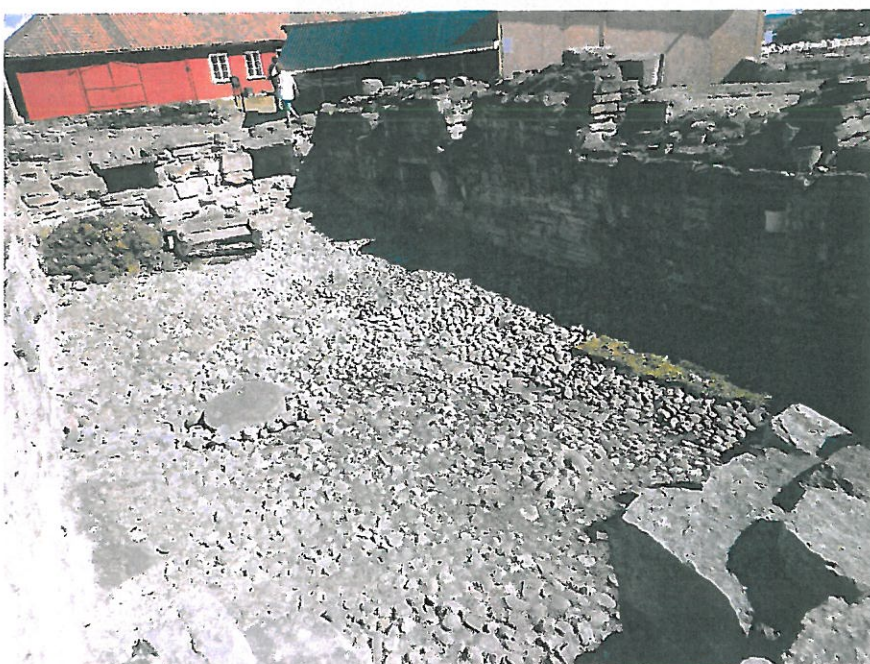

Torvlaget i bunnen av tårnruinen før fjerning

I løpet av mange år hadde det bygd seg opp et tykt torvlag over den opprinnelige broleggingen i bunnen av tårnruinen. Dette holder på fuktigheten og er til stor skade for de nederste delene av murene inne i ruinen. I løpet av august ble dette torvlaget og ugresset som vokste her fjernet. Det dreide seg om flere kubikkmeter masse. I stedet for å bære dette opp bestilte vi en sugebil som fjernet dette i løpet av en time. Ifølge planen skulle det vært bygd et beskyttelsesbygg over nordveggen i tårnet. Materialene ble kjøpt inn, men på grunn av sykdom og mannskapsmangel ble det for sent på året å få satt opp dette bygget. Det vil bli satt opp på våren 2017.

Torvlaget i tårnruinen blir fjernet

Broleggingen i tårnruinen befridd for et tykt torvlag

REPARASJON AV PILARENE I STEKEHUSET

Stekehuset ligger mellom sydfløyen og østre ringmur. Her er det to pilarer murt av tegl og kalkstein i blanding. Disse var nå blitt sterkt forvitret. Selv om dette ikke sto på planen ble disse pilarene konserverert som en demonstrasjon av håndverk i forbindelse med et arrangement i begynnelsen av september der vi viser hva museet driver med.

Søndre pilar i stekehuset ferdig konserverert

ANDRE OPPGAVER

Mye tid har gått med til å lete fram egnet stein til pinning og stein til toppdekke. Mye tid går også med til å blande opp hotmix.

Erik Bjørnstad, Tor Sæther og Søren Udesen har hatt en befaring til Mjøskastellet ved Moelv for å vurdere en stein som truet med å rase ut av muren. Det ble laget forslag til tiltak.

Erik Bjørnstad og Tor Sæther har foretatt vegetasjonsskjøtsel på St. Mikael's kirkeruin på Rokoberget.

KURS OG HOSPITERING

Dessverre hadde vi ikke mulighet i 2016 til å delta på Riksantikvarens seminar for ruineiere fordi det falt sammen med budsjettarbeidet på Anno museum.

Tor Sæther, Anne Kathrine Bakstad og Erik Bjørnstad deltok på Nordisk ruinseminar 2016 i Danmark og på Bornholm. Det var svært nyttig å følge konserveringsarbeidene på Hammershus, og lære om hva som foregår i konserveringsbransjen i Norden for øvrig.

Tor Sæther deltok på møte i det nasjonale museumsnettverket for bygningsvern i Sand i Ryfylke på våren 2016. Temaet var klimaendringens innvirkning på museenes bygningsmasse. Her ble også arbeidet med den store rapporten om museenes møte med klimautfordringene lagt fram; «Varmare, våtare, villare 2016». Sæther holdt foredrag om ruinene på Domkirkeodden og Riksantikvarens ruinprogram.

FORMIDLING

Som nevnt over hadde museet et arrangement «liv i stuer og tun» i september, der publikum kunne gå rundt til ulike demonstrasjoner av håndverk. I borggården ble det demonstrert konservering av ruiner. Erik Bjørnstad og Anne Kathrine Bakstad murte og fortalte om murene som ble satt i stand i bispegårdsanlegget.

For øvrig har publikum full tilgang til de ruinene som konserveres, og våre murere er alltid villige til å svare på spørsmål. Også museets guider får informasjon om ruinkonserveringen som de bringer videre til publikum.

Domkirkeodden 15.02. 2016

Tor Sæther, Anne Kathrine Bakstad, Erik Bjørnstad

RUINKONSERVERING HAMAR BISPEGÅRD 2016

Konserveringsarbeidene i 2016 er utført av Erik Bjørnstad, AnneKathrine Bakstad og Søren Udesen. De har også stått for den løpende dokumentasjonen av arbeidene. Konservator Tor Sæther har vært prosjektkoordinator og han har stått for deler av dokumentasjonsarbeidet.

Murerfaglige spørsmål er underveis diskutert med muremester Geir Magnussen fra firma Bakken og Magnussen.

Planen for 2016 har vært å videreføre konserveringsarbeidet på østre ringmur i bispegården, for deretter å forberede nordveggen i tårnruinen for konserveringsarbeider i 2017. Noe vedlikehold på bispegårdens sydfløyen var også planlagt.

ØSTRE RINGMUR

Arbeidene kunne begynne tidligere enn vanlig ettersom vi har fått Søren Udesen med på laget. Oppstart ble den 4. april inne i det oppvarmede vintervernebygget med fullføring av det vi ikke rakk av de planlagte arbeidene for 2015 på østre ringmur. Her gjensto både fuging, oppmuring av vanger i den siste delen og ikke minst muring av toppdekke over 2/3 av muren. Den gamle tvangsblanderen streiket midt i dette arbeidet, og vi var nødt til å anskaffe en ny.

I begynnelsen av mai kunne arbeidet starte med meisling av fugene i den nordre, siste delen av østre ringmur. Det viste seg heldigvis at den opprinnelige murkjernen lå rett bak vangen, slik at det ble noe mindre sement som måtte fjernes på denne delen av muren.

Erik Bjørnstad begynte for fullt med ruinkonservering fra 1. juni. Vintervernebygget over arbeidene fra 2015 ble revet og det ble satt opp et tak over den nordre delen. Anne Kathrine Bakstad jobbet for fullt i prosjektet fra siste uka i juni.

Som tidligere ble det fuget med hotmix. I de to øverste skiftene ble det benyttet NHL 3,5. Til å fylle opp mellom murens vanger og den opprinnelige kjernen har også prinsippet vært at det brukes hotmix i de nederste partiene og NHL 3,5 i de øverste delene. Toppdekket er hele veien murt for å være underlag for Bentonit. Også her ble det murt med NHL 3,5.

Flere av steinene ble limt, enkelte ble også skiftet ut. Det henvises her til den fotodokumentasjon som oppbevares på Domkirkeodden. Liming ble foretatt med IB-steinlim, som er et tokomponent polyesterlim.

Arbeidene med konservering av ringmuren ble avsluttet 26.08.

I september ble det siste stykket av østre ringmur som var konservert i 2016 dekket med vintermatter. Beskyttelsesbygget blir stående fram til mai 2017.

ARBEIDER PÅ SYDFLØYEN

Enden av sydfløyens nordvegg mot øst står som en avbrutt kistemur. Her ble det under konserveringen for tre år siden lagt et lag hotmix utenpå fugene og den originale kjernen som stikker fram her. Dette partiet er spesielt utsatt. Her var det blitt mye alger og kalken var sprukket opp og

flasset av. Her ble løs kalk og alger fjernet, og ny kalk ble lagt på. Dette er et parti av muren der vi må regne med å fornye kalklaget med jevne mellomrom, og som bør holdes under oppsikt.

Arbeidene med å reparere skadene i østre vindusnisje ble startet i 2016. Her hadde fuktighet fra gresstorven trengt ned i den østre mursteinsvengen, noe som hadde ført til sterk forvitring av mursteinene. Her ble toppdekket fjernet og deler av vangen plukket ned. Denne ble så murt opp igjen. Over vangen og under Bentonit og torvlaget ble det lagt inn en blikkplate som stikker et par cm. framfor murlivet. Den platen som ble lagt inn var dessverre skåret til feil, slik at ny plate og nytt toppdekke må legges på i 2017.

Også i vestre vange i trappenedgangen til sydfløyen hadde fuktighet fra topp dekket trengt ned i og ødelagt flere av teglsteinene. Her ble de frostsprengte steinene byttet ut og det ble lagt inn en blikkplate som stikker litt ut fra murlivet slik at vannet ikke renner ned i muren.

Et gammelt sår i betongvengen over vestveggen i sydfløyen ble reparert for at ikke vann skulle ødelegge armeringen, og av estetiske årsaker.

ARBEIDER PÅ TÅRNRUINEN

I løpet av mange år hadde det bygd seg opp et tykt torvlag over den opprinnelige broleggingen i bunnen av tårnruinen. Dette holder på fuktigheten og er til stor skade for de nederste delene av murene inne i ruinen. I løpet av august ble dette torvlaget og ugreset som vokste her fjernet. Det dreide seg om flere kubikkmeter masse. I stedet for å bære dette opp bestilte vi en sugebil som fjernet dette i løpet av en time.

Ifølge planen skulle det vært bygd et beskyttelsesbygg over nordveggen i tårnet. Materialene ble kjøpt inn, men på grunn av sykdom og mannskapsmangel ble det for sent på året å få satt opp dette bygget. Det vil bli satt opp på våren 2017.

REPARASJON AV PILARENE I STEKEHUSET

Stekehuset ligger mellom sydfløyen og østre ringmur. Her er det to pilarer murt av tegl og kalkstein i blanding. Disse var nå blitt sterkt forvitret. Selv om dette ikke sto på planen ble disse pilarene konservert som en demonstrasjon av håndverk i forbindelse med et arrangement i begynnelsen av september der vi viser hva museet driver med.

ANDRE OPPGAVER

Mye tid har gått med til å lete fram egnet stein til pinning og stein til toppdekke. Mye tid går også med til å blande opp hotmix.

Erik Bjørnstad, Tor Sæther og Søren Udesen har hatt en befaring til Mjøskastellet ved Moelv for å vurdere en stein som truet med å rase ut av muren. Det ble laget forslag til tiltak.

Erik Bjørnstad og Tor Sæther har foretatt vegetasjonsskjøtsel på St. Mikael's kirkeruin på Rokoberget.

KURS OG HOSPITERING

Dessverre hadde vi ikke mulighet i 2016 til å delta på Riksantikvarens seminar for ruineiere fordi det falt sammen med budsjettarbeidet på Anno museum.

Tor Sæther, Anne Kathrine Bakstad og Erik Bjørnstad deltok på Nordisk ruinseminar 2016 i Danmark og på Bornholm. Det var svært nyttig å følge konserveringsarbeidene på Hammershus, og lære om hva som foregår i konserveringsbransjen i Norden for øvrig.

Tor Sæther deltok på møte i det nasjonale museumsnettverket for bygningsvern i Sand i Ryfylke på våren 2016. Temaet var klimaendringens innvirkning på museenes bygningsmasse. Her ble også arbeidet med den store rapporten om museenes møte med klimautfordringene lagt fram; «Varmare, våtare, villare 2016». Sæther holdt foredrag om ruinene på Domkirkeodden og Riksantikvarens ruinprogram.

FORMIDLING

Som nevnt over hadde museet et arrangement «liv i stuer og tun» i september, der publikum kunne gå rundt til ulike demonstrasjoner av håndverk. I borggården ble det demonstrert konservering av ruiner. Erik Bjørnstad og Anne Kathrine Bakstad murte og fortalte om murene som ble satt i stand i bispegårdsanlegget.

For øvrig har publikum full tilgang til de ruinene som konserveres, og våre murere er alltid villige til å svare på spørsmål. Også museets guider får informasjon om ruinkonserveringen som de bringer videre til publikum.

